

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 10

שאל נא את הכהנים תורה

- א. איזה מראה! כל היהודים חוזרים ארצה מכל קצוות תבל, כשהגיעו כולם להר אמנה פצחו כולם בשירה להקב"ה (ירושלמי שביעית פ"ו סוף ה"א), הוכרז שכל הנביאים ישירו כולם ביחד (סנהדרין צא:), בביהמ"ק, ושכולם ישתדלו להיטהר כדי שיוכלו להגיע, אני נגעת בברגים שטמא מת נגע בהם, האם נטמאתי?
 ב. אם נטמאתי, האם אני יכול לטבול במקוה וללכת ישר לביהמ"ק?
 ג. האם מיץ תפוזים מקבל טומאה?
 ד. שפכתי מסיר לתוך קערה שהיו בו (בקערה) מים טמאים, האם כל מה שבסיר נטמא?
 ה. ישבתי על ספסל מתכת בתחנת אוטובוס (מחובר לקרקע ע"י ברגים), שיולדת ישבה עליו, האם נטמאתי?

הלכתא למשיחא

בגליון שעבר דיברנו בענין מה עושה מדרס, עכשיו נדבר בענין היאך המדרס מעביר את הטומאה לאדם. מדרס הוא אב הטומאה, ומטמא אדם וכל בגדיו, וכן מטמא כל כלי (חוץ מכלי חרס) שהאדם נוגע בהם בעודו על המדרס.

ישנם שבעה אופנים שהמדרס מטמא אדם: עמידה, ישיבה, שכבה (למשל מי שעמד, ישב או שכב על מטה, ספה, כסא, שיולדת וחברותיה עמדו שכבו ישבו או נשענו עליהם, הוא וכל בגדיו (כולל כובע ופאה נעלים וכדומה) וכל הכלים שנוגע בהם נטמאו), נתלה (הכוונה שהמדרס מרים אותו, למשל אם הספה בצד אחד של כף מאזנים, ואתה בצד השני), נשען (למשל אתה נשען על ספה או מטה שישבה עליה יולדת), במגע או במשא (הכוונה להזיז או להרים אפי' בלי לגעת).

ולהמחיש נדמיין שרחל (היולדת) ישבה על כסא, ומשה שעבר בצד השני של השלחן נתקל בשלחן וזה נדחף בכיסא, ובכך הוזז הכסא (אפי' רחל כבר לא יושבת על הכסא), משה ובגדיו נטמאים להיות ראשון לטומאה והוא צריך לטבול עצמו ובגדיו, ולאחר הערב שמש יכול הוא ליגע או לאכול בתרומה ולהיכנס לביהמ"ק. עוד ציור גנענדל נשאה הנעלים של מאמע רחל בשקית בלי לגעת, היא וכל בגדיה נטמאו.

כל זה נראה לנו קשה אך ורק כי איננו מורגלים להיות זהירים בטומאה וטהרה, אבל בזמן המקדש זה היה חלק מהחיי יום יום, בואו נדמיין מעט מה היה נראה אז, ומה יראה בעתיד הקרוב. בכל בית יהודי היה חדר נפרד עם מיטה שולחן וכיסאות יפות ומטבח לעצמו, ו'צאינה וראינה' משומש מונח על השולחן, ממש כמו חדר מלון, זה היה חדר הטומאה ליולדת (מאמע רחל) או לכל אחד מבני הבית שנטמא (נדה פ"ז מ"ד). מאמע רחל לא עשתה כביסה כי היא הרי טמאה ומטמאת את בגדי בני הבית, ובפרט שאבא ומשה הולכים כמעט כל יום להתפלל בבית המקדש, וא"א להיכנס בגרבים טמאים.

מאמע רחל גם לא הכינה אוכל לבני הבית כי בלא"ה אבא וכל הילדים אוכלים חולין בטהרה, והיולדת הרי מטמאת את כל מה שהיא נוגעת או נושאת, אז למאמע רחל (ושאר בני הבית בימי טומאתם) היה נופש ממשי. מאמע רחל נזהרת שלא לצאת מ'חדר המלון' ככל מה שאפשר, ואם צריכה לצאת, היא נזהרת מאד לא לגעת או להזיז הכסאות והשלחנות והאוכל במטבח, וגם ח"ו לא לפתוח המגירה של הגרבים (אחרת כל הגרבים יטמאו במשא, וא"א להיכנס בביהמ"ק בגרבים אלו).

אם בטעות מאמע רחל נגעה או הזיזה משהו, אין לחץ, כי המיטות הורכבו במיוחד באופן שלא יקשה ל"כ הטבילה, פירוקן היה דבר של מה בכך כדי להטביל, וגם השולחנות היו קטנות כמו בבית ספר, ומאמע רחל היתה מבקשת ממש וגעצעל להטביל את השולחנות, ותוך שניות כבר היו מורידים לחצר להטביל ומחזירים למקומן עם פתק 'טבול יום' כדי להיזהר שחלה ותרומה לא יגעו בשלחן או כסא הנ"ל.

בכל בית היו שלשה סלי כביסה, אחד טהור אחד למקוה (לראשון לטומאה) ואחד למדרס (לבגדים של היולדת וחברותיה). הסל למדרס היה ב'חדר המלון' שהזכרנו, כי אם טהור היה בטעות מזיז את הסל הוא היה נטמא במשא.

כשהיולדת היתה מוכנה להיטהר היתה לוקחת את ה'סל למדרס' למקוה (של הבגדים ונעלים שנטמאו בימי טומאתה), אפשר לטבול הכל ביחד, אבל אם יותר נוח לה לטבול את עצמה קודם, היא היתה טובלת תחילה ואח"כ את הסל, ואחר כך טובלת עוד פעם, מכיון שנטמאה במגע או משא בבגדים שעדיין היו טמאים (או הפוך אם טובלת הבגדים קודם, הרי יטמאו במגע כשנגעה לפני שטבלה, ותצטרך שוב לטבולם). הבגדים החדשים שלקחה מהבית נעשו ראשון לטומאה (ולא נטמאת כשמתלבשת אותם), וכשהיא מגיעה הביתה, מחליפה לבגדים טהורים, ושמה הבגדים הנ"ל לסל שהוא ראשון לטומאה. ממש פשוט.

אנו מצפים לביהמ"ק כבר קרוב לאלפיים שנה, ובחז"ל מצינו שאין משיח בא עד שכלל ישראל יבקשו את ביהמ"ק (רש"י הושע ג,ה). ביהמ"ק נקרא 'בית חיינו', הוא מקור החיים, הוא המקום הכי טוב להתפלל בו, ואנו מצפים לקיום הנבואה של 'ושמחתים בבית תפלת'.

הירושלמי (מעש"ש פ"ה ה"ב) מתאר איך בנות ציפורי היו מגיעות לירושלים לשבות בביהמ"ק, בנות לוד לאחר שהיו מניחים את הבצק היו רצות מיד לביהמ"ק להתפלל, היה ספר שהיה מגיע בכל ערב שבת לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום בבית המקדש, זה היה ממש חלק מהחיים. אבל אפשר לבוא לבית המקדש רק אם אתה וכל הבגדים שלך טהורים.

אם אנו באמת מבקשים את ביהמ"ק אנו חייבים ללמוד את ההלכות שהרי נתבאר שלא שייך להיות טהור, אם אין כל בני הבית נזהרים בזה, וא"א ליזהר בלי שכל המשפחה ילמדו ההלכות היטב.

בזמן חזקיהו המלך היה צרה גדולה, וחזקיהו קיבל על עצמו שכל איש ואשה ילד וילדה ילמדו וידעו את הלכות טומאה וטהרה בבקיות נפלאה, להקב"ה היה כ"כ הרבה נחת מזה עד שהרג את כל צבא סנחריב, והקב"ה היה מוכן לעשות את חזקיהו למלך המשיח, ועל דור זה נאמר 'אשה יראת ה' היא תתהלל'. החפץ חיים (תורה אור סו"פ יב) הבטיח שאם הקב"ה יראה שאנו לא רק מצפים למשיח, אלא אף לומדים את ההלכות הוא בודאי יחיש את ביאת המשיח.

בואו ניתן להקב"ה נחת רוח, ונראה לו שאנו רציניים, ובואו להפתיע כביכול את הקב"ה שכשיגיע המשיח נהיה כולנו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. זה לא כ"כ קשה כמו שהיצה"ר מדמה לנו, הפרק הראשון במס' כלים והפרק החמישי במס' זבים כוללים את כל כללי ההלכות, ולימוד משנה אחת או שתיים בכל יום כבר יביא ידע רב, גם ישנם ספרים שמסייעים בידיעת הכללים ושיטות הראשונים כמו 'שערי דעת' ו'חשקת שלמה' שהבהירו את הידיעות בטוב, ע"ש.

תשובות לשאלות שבוע שעבר

א. הלכתי למקוה קודם שחריתי, כשיצאתי משחרית כבר היו הרחובות מלאים באנשים בדרכם לביהמ"ק להביא קרבן תודה בעודם שרים 'הודו את ה' צבקות כי טוב ה' כי לעולם חסדו' (ירמיה לג-יא). היתה קבוצה אחת בהנהגת ישעיה הנביא מלאה בהתרגשות, גם הם בדרכם להביא קרבן תודה על כל הצרות של הגלות שעתה היה ברור להם עד כמה הכל היה ישועות (ישעיה יב,א), הם ביקשו ממני להצטרף, מה עלי לעשות קודם אכילת קרבן תודה? (ע' חגיגה פ"ב מ"ה ו' וז', וסוף מסכת פסחים)

תשובה: א. אם פעם שעברה שטבלת במקוה (משום חיוב טבילה) לא התכוונת שיועיל לקדשים אז אתה עדיין צריך לטבול על דעת להיות טהור לקדשים. הבגדים בהם אתה לבוש צריכים להישמר מטומאה על טהרת הקודש, ואם לא נשמרו על טהרות הקודש, גם אם הם עדיין טהורים אעפ"כ חשובים טמאים מדרס לקדשים, ב. אם אין לך בגדים שנשמרו על טהרת הקודש, אפשר להטביל את הבגדים שאתה לבוש בהם ואין צורך להערב שמש (ר"ש טהרות פ"א מ"ג, אמנם הצ"ח [ביצה יז: כתב בדעת הרמב"ם ורא"ש שצריך הערב שמש], ג. קודם אכילת הקרבן צריך להטביל את הידים במקוה ולברך על טבילת ידים', ד. קודם אכילת הקרבן צריך לברך 'לאכול את הזבח', ה. צריך להיזהר שלא להסיח דעת מהחלק שקיבלת.

ב. שטפתי סיר (בלי ליטול ידים מקודם), והנחתי תרומה בתוכו, זה בעיה? (עי' ברכות נב וברמב"ם פ"ז שאר אה"ט פ"ז ה"ב ופ"ח ה"י)

תשובה: לדעת הרמב"ם (שאר אה"ט פ"ז ה"ב ופ"ח ה"י) משקין שנטמאו מחמת ידים אין מטמאין כלי ואילו לדעת הראב"ד מטמאין, והכלי שני ופוסל את התרומה.

ג. יש לי עשרים וחמש ידים מתחת לגיל שתים בבית (עיין גליון 7) הם כולם ראשון לטומאה, האם אני עדיין יכול להניח שכל האוכל בביתי טהור?

תשובה: ההלכה היא שספק טומאה בדבר שאין בו דעת לישאל אינו טמא, גם אם הספק הוא ברשות היחיד, אז אם הילדים אין בהם דעת לישאל האוכל טהור. אמנם אם מצאת את הילדים עומדים ממש ליד האוכלים, יש בזה מחלוקת ראשונים, לדעת הרמב"ם (שאר אה"ט פ"ז ה"ג) עדיין טהור, ואילו לדעת התוס' (חולים פו) טמא כי אין זה ספק אלא בחזקת שנגע. בהגדרת אין בו דעת לישאל, כתב רש"י (סוכה מב.) שאם שואלים אותו אם נטמא הוא יודע להשיב, (ובירושלמי [חגיגה פ"א ה"א] אומרת שאם כשיוצאים לדרך האב צריך לבקש את ידי הילד זה נחשב אין בו דעת לישאל, אבל אם הבן מעצמו לוקח את ידי אביו זה לא נחשב אין בו דעת לישאל [אמנם ברמב"ם נשמט הגדרה זו]).

ד. האם קערת חלה (שאינו בה בית קיבול) העשויה מעץ עם תוספות של מתכת עליה מקבלת טומאה? (כלים פ"ד מ"ב ופ"ו מ"ב)

תשובה: המתכת אינו מטמאו כי זה רק לנוי וטפל לעץ, העץ אינו נטמא מן התורה כי הוא פשוטי כלי עץ, אמנם מדרבנן הוא נטמא כי יש לו צורת כלי (לאפוקי סתם חתיכת עץ שאין לו שום צורת כלי).

ה. פשוטי כלי עץ, כלומר כלי עץ בלי בית קיבול, אבל מצופה במתכת, האם מקבל טומאה? (סוגיא סוף חגיגה וכלים פ"א מ"ו)

תשובה: ישנם ג' שיטות להלכה, א. הרמב"ם (פ"ד כלים ה"ד) סובר שציפוי מציל את הכלי מלקבל טומאה אפילו כשיש לה בית קיבול, ב. הראב"ד סובר להיפך שציפוי מביא את הטומאה גם אם הוא פשוטי כלי עץ, ג. הגר"א סובר שהציפוי אינו מעלה או מוריד בנוגע לכלי.